

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KÖNYVTÁRÜGY HELYZETKÉPE

LŐRINCZ Livia
Beregszász

A világ nagy könyvtárai mellett Kárpátalja magyar könyvtárügye eltölpül, de a magyar könyvtárügy részeként beszélni kell róla. Ezért megpróbálom felvázolni helyzetünket, munkánkat, terveinket. Kárpátalja az anyaországgal közvetlen határos terület. Köztudott, hogy Kárpátaljáról még manapság is szerfelett homályosak és hiányosak az ismeretek. A tájékozatlanság okai általánosságban nem szorulnak részletesebb magyarázatra. Az anyaország magyarsága az elmúlt csaknem fél évszázadban szinte hermetikusan el volt zárva a Szovjetunió Káprátontúli Területének történetére, az itt élők mindennapjaira vonatkozó hiteles információktól. Az, hogy az ideirányuló magyar turistaforgalom minimális mértékű volt, szintén közismert. Az általános tájékozatlanság része az itt élők anyanyelvi kultúráját és magyarságtudatát megőrző és fejlesztő könyvtárak helyzete.

E terület félezernél több kisebb-nagyobb településeit közigazgatásilag járásokban és megyékben találjuk. Ukrajnai könyvtárak tevékenységét az 1995 januárjában elfogadott könyvtárügyről és könyvtárakról szóló törvény szabályozza. Ennek értelmében a könyvtárak irányítása központilag történik. Ezt a munkát végzi a megyei közigazgatási hivatal művelődésügyi főosztálya, a járási hivatal művelődési osztálya, valamint a járási központosított könyvtárhálózat igazgatósága. Felügyeletüket a Művelődési Minisztérium látja el.

Kárpátalja 95 magyarlakta települése rendelkezik könyvtárral, állományuk 25-30%-a magyar nyelvű. Legtöbb magyar nyelvű könyvvel a Beregszászi Járási Könyvtár, valamint a járás településeinek könyvtárai rendelkeznek. Itt a 10-12 ezres példányszámú könyvállományból 3,5-4 ezer a magyar nyelvű. A lakosság létszámára vetítve ez azt jelenti, hogy egy főre 2-3 könyv jut a kívánatos 6-7 helyett. A kis lélekszámú településeken ez a számarány többé-kevésbé elfogadható. Viszont nem kielégítő a nagyobb községek könyvtáraiban, például: Vári, Kaszony, Nagyberég, Bátyu, Gát. Ugyanakkor Nagyszőlős, Ungvár, Munkács járásaiban, valamint a szórvány magyarlakta településeken ez a számarány még kedvezőtlenebb képet mutat.

Számukra nagyon fontos az anyaország gazdasági, politikai életét bemutató folyóiratok beszerzése. Itt sem tudok kedvező tendenciákról beszámolni. Az ungvári, nagyszőlősi járásokban nagyobb példányszámban tudnak folyóiratokat vásárolni, míg a beregszászi járás könyvtárai pénzhiány miatt nem tudnak rendelni.

Itt szeretném megköszönni a Magyar Hírlap, Népszabadság, Népszava, Magyar Nemzet, Nemzeti Sport, Kurír, Blikk, Mai Nap szerkesztőségeinek, hogy napilapjaikat díjtalanul eljuttatják nagyobb könyvtárainknak.

Könyvtárosaink munkabérét a járási hivatalok nem tudják teljes mértékben kifizetni. Ezért bérmentes szabadságot rendelnek el, illetve 4 vagy 2 órában foglalkoztatják őket. Ezért az utóbbi időben csökkent a könyvtárlátogatók száma. Olvasóink zöme munkanélküli, számukra az elérhető kultúrát a könyvtár jelentette, a könyvtárak bezárása, csökkentett nyitva tartása, a művelődéstől való megfosztottságukat jelenti. Ez a folyamat – történelmi tapasztalatok is igazolják – a civilizáció pusztulását jelenti.

Pár szót kell szólnom a könyvtáros képzésről. Könyvtárosaink és a könyvtárt szeretők nagy reményeket fűztek a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola kárpátaljai magyar könyvtárosok felsőfokú képzéséhez. Hiába készült el az 1995/96. oktatási év tanterve, hiába adott 1,5 millió forintot a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, e szép terv nem vált valósággá. A mai napig nem kaptunk tájékoztatást ennek okairól.

Nem rendeződik az egyetlen magyar nyelvű könyvtár létrehozása. Beregszászon, a volt törvényszéki épületben kapott volna helyet. Ez az épület olyan siralmas állapotban van, hogy a könyvállomány elhelyezése, a könyvtár megnyitása lehetetlen. Ez év márciusában az MTV, a Határontúli Magyarok Hivatala Borne-missza Eszter kezdeményezésére a nyíregyházi evangélikus templomban hazai és határontúli művészek részvételével jótékonysági koncertet rendeztek. E biztató kezdetet mások nem követték. Mi sem télenkedtünk. Kárpátalja könyvtárosait összefogó társadalmi szervezet a Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesülete több magyarországi alapítvány pályázatán vett részt. Sok-sok pályázati próbálkozásunk megértő, segíteni akaró támogatókra nem talált. Egyedül az Illyés Közalapítványtól Egyesületünk működéséhez a kért 650 ezer forint helyett 50 ezer forintos támogatást kaptunk. Az iskolai könyvtárak, valamint a közművelődési könyvtárak állományának folyamatos gyarapításához évi 200-300 ezer forinttal járul hozzá a Kölcsey Alapítvány.

Próbálkozásaink kevés eredménye, sikertelensége nem keserített el bennünket. Terveinkben szerepel megrendezni a határon túli magyar könyvtárosok találkozóját. Bizunk benne, hogy számunkra is felvirrad a Nap és reményteljesebb holnapról számolhatunk be egy elkövetkezendő világtalálkozón.